

Bijlage HAVO
2011

tijdvak 2

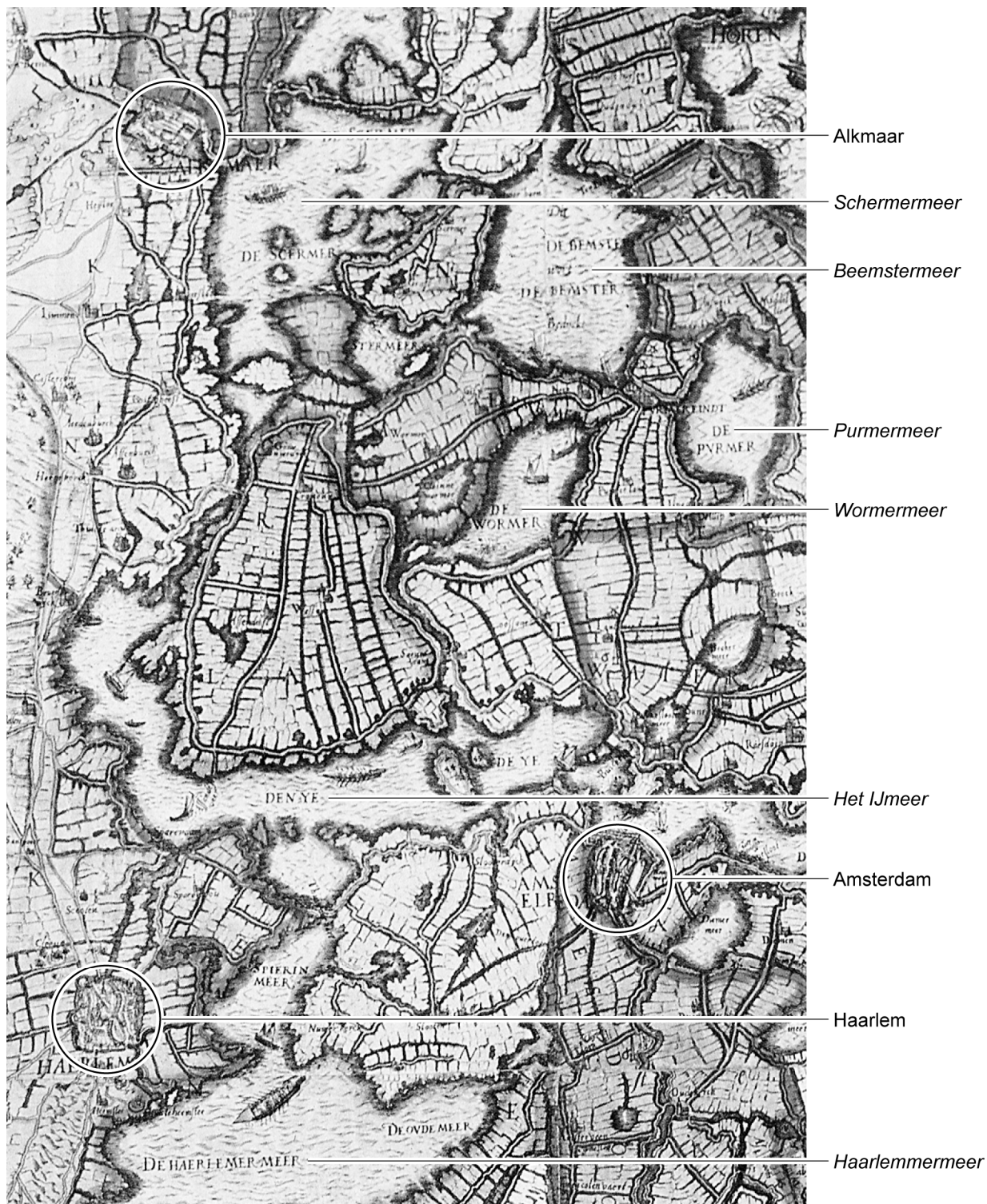
geschiedenis

Bronnenboekje

Dynamiek en stagnatie in de Republiek

bron 1

Een zestiende-eeuwse detailkaart van Holland met een voor die tijd zeer juiste weergave van de werkelijkheid:

bron 2

Gemiddelde opbrengst in guldens per jaar van konvooi- en licentiegelden in enkele kantoren van de Admiraliteit, tussen 1589 en 1670:

Periode	1589-1595	1624-1629	1665-1670
Holland			
Amsterdam	320.958	729.070	715.199
Enkhuizen	37.879	72.020	26.102
Hoorn	17.344	23.368	32.282
Medemblik	2.878	3.938	4.294
Dordrecht	84.071	83.637	42.798
Rotterdam	74.468	123.707	117.536
<i>totaal</i>	537.598	1.035.740	938.211
Zeeuwse delta			
Middelburg	263.933	116.727	102.728
Vlissingen	74.415	107.246	47.898
<i>totaal</i>	338.348	223.973	150.626

bron 3

De Fransman Balthasar de Monconys maakt in augustus 1663 een studiereis door de Republiek als begeleider van de hertog van Chevreuse. Over het bezoek aan Amsterdam schrijft hij:

Op de 25ste rond negen uur, arriveerden we over het water van Amsterdam. Nadat we ons hadden verkleed, nam Monsieur Blot de hertog mee naar de synagoge, maar de joden hadden het gebouw reeds verlaten. Vervolgens bezochten we een koopman, bij wie we kasten, kistjes en andere aardigheden uit Indië bekeken. (Daarna) begaven we ons naar de Admiraliteit. Terwijl iemand op zoek ging naar de man die de sleutels bezat, besloot ik nog een zeestuk van Van de Velde aan te schaffen. Ik had er die morgen al een van monsieur Otho gekocht. (...)

Het marinepakhuis is een reusachtig bakstenen gebouw, bestaande uit een grote binnenplaats met daaromheen vier dubbele hoofdgebouwen van elk drie verdiepingen. Daarin bevindt zich, gesorteerd en in overvloed, alle toebehoren voor zeventig schepen. Alles ligt keurig geordend en van elk voorwerp zijn wel drie stuks, waaraan men de macht en de bewonderenswaardige welvaart van de Republiek kan zien. Eenzelfde overvloed is bovendien te vinden in het Indische Magazijn. (...) Vervolgens hebben we de tewaterlating bijgewoond van een pas gebouwd schip, waarbij het water zo in beroering kwam dat de schepen nog lange tijd op en neer deinden.

Toelichting

De Admiraliteit is hier het gebouw waarin het hoofdkwartier van de Amsterdamse schepen van de vloot van de Republiek is gevestigd (het huidige Scheepvaartmuseum).

Vader en zoon Van de Velde waren in die tijd bekende schilders en tekenaars van schepen, zeetaferelen en zeeslagen.

bron 4

In 1696 breekt in Amsterdam een groot volksoproer uit, het Aansprekersoproer. Aanleiding is een belasting die wordt ingevoerd op begrafenissen (een aanspreker is een begrafenisondernemer). Om zijn herinneringen aan dit oproer te bewaren, schrijft Joris Craffurd, een in obligaties gespecialiseerde makelaar, een verslag van de gebeurtenissen:

Het is een bekende waarheid dat dit oproer zijn oorsprong heeft genomen in het vaststellen en afkondigen van een zeker besluit (om een belasting te heffen) op het begraven van de doden in Amsterdam op 10 januari 1696. De langdurige oorlog met Frankrijk deed dat men moest uitzien naar middelen om de financiën staande te houden en de oorlog te kunnen continueren. (...) Ook waren hare edelachtbare burgemeesters al lange tijd verzocht dat dan niemand bidder of aanspreker zou mogen wezen dan diegenen die van de heren burgemeesters daartoe aangesteld zouden worden, net als in de meeste van alle steden van Holland gebruikelijk is. (...)

Zo gebeurde het, dat het volk al een dag of vijf à zes voordat het afgekondigde besluit zou ingaan, zich vervoegde op de Dam en rond het stadhuis en klaagden zij geweldig dat zij om Gods wil begraven zouden moeten worden en dat de heren het behoorden te laten zoals het van te voren geweest was. Men moest hen zulke lasten niet opleggen. De heren hadden ambten genoeg te vergeven. Zij hoefden geen nieuwe uit te oefenen ten nadele van de gewone burger. Ook kwam nu daar nog bij dat de burgemeesters tweeënzeventig aansprekers hadden aangesteld, waaronder zeer veel die dit beroep nog nooit hadden uitgeoefend. En aan anderen, die dit jarenlang hadden gedaan, was men voorbij gegaan.

bron 5

Uit een verzoek uit 1757 aan de burgemeesters van Leiden:

Een der voornaamste takken, die de bloei van Leiden in het einde van de vorige en het begin van deze eeuw bevorderden, was de vervaardiging van laken, waardoor onze stad tot aan het einde der wereld bekend is. Dit is helaas sinds veertig jaar niet alleen grotendeels verminderd, maar zelfs zover ontvlucht dat hier bijna niets meer van overgebleven is. En het weinige dat er nog wordt gevonden, dreigt ons ook te ontvluchten. Terwijl de lakens die nog aan Leiden worden toegeschreven veelal voor rekening komen van onze kooplieden op het platteland zoals in Hilversum, Oosterhout, Oosterwijk, Tilburg en elders in de Meierij van 's-Hertogenbosch. Deze lakens worden gefabriceerd waar de levensmiddelen en huishuur goedkoper zijn dan in onze stad en waar de arbeiders voor minder loon werken (...). De ondergetekende is geïnformeerd dat voor de witte (ongeverfde) lakens, die vooral buiten (op het platteland) worden gemaakt, 6 à 7 gulden per half laken minder wordt betaald dan in deze stad (...). Indien (...) aan iedere fabrikant die witte lakens maakt en in deze stad laat werken, voor een half laken 7 gulden betaald wordt, zou dit een som van 420 gulden per week bedragen. Om deze som te vinden, en opdat deze door iedereen gedragen wordt, weet ik geen beter middel dan dat op ieder brood boven de gewone belasting een duit gesteld wordt, wat na een nauwkeurig onderzoek circa die 420 gulden per week zou opleveren.

Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam

---

bron 6

In 1941 spreekt Ho Chi Minh bij de oprichting van de Vietminh:

Revolutionaire strijders!

Het uur heeft geslagen! Hijs de revolutionaire vlag en leid mensen uit het hele land om de Japanners en de Fransen af te zetten! De heilige oproep van het vaderland klinkt in jullie oren; het bloed van onze heldhaftige voorgangers, die hun leven offerden, klopt in jullie harten! Jullie zien de vechtlust van het volk overal om je heen! Laat ons snel in opstand komen! Samen met elkaar zullen wij, in gezamenlijke actie, de Japanners en de Fransen bestrijden.

bron 7

Frits Behrendt maakt in april 1963 een politieke prent voor het Algemeen Handelsblad:

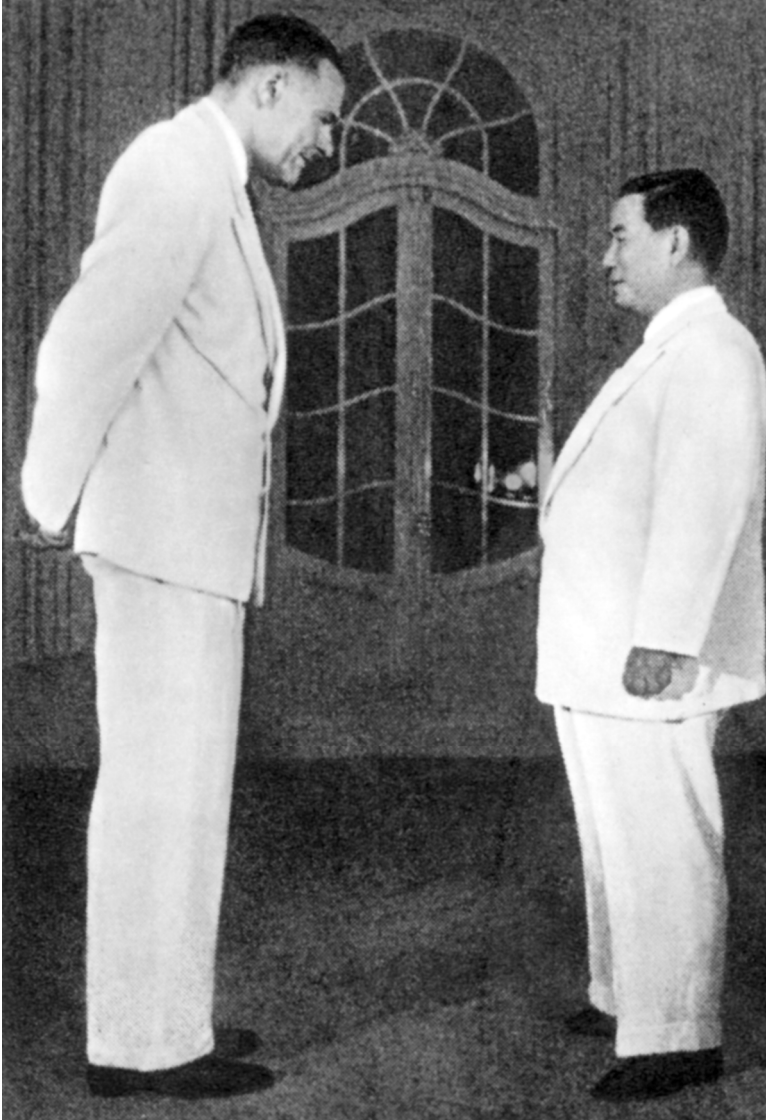
Toelichting

Op de hoeden van de mannen staat van links naar rechts:

Nikitong (= Nikita Chroestsjov, de leider van de Sovjet Unie), Mao Tsong (= Mao Zedong, de leider van de Volksrepubliek China) en Ho Tshiming (= Ho Chi Minh, de leider van Noord-Vietnam).

bron 8

In 1965 geeft de Vietcong een Engelstalig fotoboek uit met de titel 'South Vietnam on the Road to Victory' (Zuid-Vietnam op weg naar de overwinning). Hierin is een foto opgenomen die in 1963 is gemaakt in Saigon:

Toelichting

De man links is Henry Cabot Lodge, de Amerikaanse ambassadeur in Saigon, de man rechts is Ngo Dinh Diem, president van Zuid-Vietnam.

bron 9

Deze bron bestaat uit vier fragmenten.

fragment A

"Laat die boeddhistische monniken zichzelf maar in brand steken, wij zullen in onze handen klappen."

fragment B

"En ik sprak: 'Helpen jullie mij zodat ik jullie kan helpen. Geven jullie ons een sterk leger. Wij zullen in ons eentje strijden'. En ik was het met Nixon eens over de vietnamisering en Nixon begon zijn troepen terug te trekken."

fragment C

"Om deze redenen verklaren wij, leden van de provisorische regering die het gehele Vietnamese volk vertegenwoordigt, dat we alle koloniale banden met Frankrijk verbreken en wij verklaren tegenover de rest van de wereld dat Vietnam er recht op heeft een vrij en onafhankelijk land te zijn, wat het in werkelijkheid al is."

fragment D

"Kameraad Ho Chi Minh heeft mij verteld dat de situatie in Vietnam wanhopig is, en dat als we geen staakt-het-vuren weten te bereiken de Vietnamezen de Fransen niet lang meer zullen kunnen weerstaan. Daarom hebben zij besloten om, indien nodig, zich terug te trekken tot de Chinese grens en ze willen dat China klaar staat om troepen naar Vietnam te sturen, zoals ze ook in Noord-Korea hebben gedaan."

bron 10

Tweede luitenant Mike Ransom schrijft in 1968, kort na zijn aankomst in Vietnam, in een brief aan zijn ouders:

Lieve pap en mam,

Ik praat veel met anderen over de oorlog en dat heeft me nieuwe inzichten gegeven. Het valt me op dat bijna niemand hier overloopt van patriottisme. Natuurlijk zijn er soldaten die mensen doden omdat ze dat leuk vinden. Zo sprak ik met een luitenant die zei dat het hem een kick gaf om een spleetog met zijn machinegeweer honderd meter over het strand te laten rollen. De meesten laden zich echter op twee manieren op: de ene is lijfsbehoud, als ik hem niet neerschiet, schiet hij mij uiteindelijk neer, en de andere is wraak. Het is blijkbaar niet niks om te moeten aanzien hoe een van je vrienden wordt opgeblazen door een boobytrap van de Vietcong. Als je zoiets meemaakt, wil je op vergelijkbare manier wraak nemen.

Veel liefs,
Mike

bron 11

Paul Healey maakt deel uit van de Amerikaanse Militaire Politie in Saigon. Op 31 januari 1968 neemt hij deel aan een actie om de Amerikaanse ambassade in Saigon te zuiveren van Vietcongsoldaten. Hij besluit zijn beschrijving van de actie met de volgende herinnering:

Na zeseneenhalf uur hadden we de ambassade weer in handen. Later bleek dat de hele wereld had meegekeken. Mijn moeder zat televisie te kijken. Ze keken thuis naar het nieuws en plotseling kwam ik in beeld. Mijn moeder was er overstuur van. Toen we de ambassade terug hadden, werden foto's gemaakt en verhalen opgetekend en de persofficier nam me mee naar mensen van *Time*, *Newsweek* en *Life*. Ik wilde veel liever teruggaan en doorvechten, want het was nog niet voorbij.